

- » Gi rask respons på artikler gjennom artikkelens kommentarfelt på *tidsskriftet.no*. Respons som er postet innen én måned etter at artikkelen er publisert, vurderes for publisering som Brev til redaktøren i papirutgaven. Redaksjonen forbeholder seg retten til å foreta redaksjonelle endringer. Forfattere av vitenskapelige artikler har tilsvaretsrett, jf. Vancouver-gruppens regler.

Alternativ tolkning av begrepet pasient

Erlend Hems lederartikkel om pasientbegrepet i Tidsskriftet nr. 8/2013 (1) er viktig fordi han implisitt drøfter pasientens rolle og dermed maktbalansen i lege-pasient-forholdet.

Det er imidlertid en aktuell tolkning av ordet «pasient» som ikke er tatt med, som har sin bakgrunn langt tilbake i tid. Nyere forskning på de mest nedstøvede delene av Dødehavsrullene tyder på at noen vers i 1 Mos 3, 24 (2) ble utelatt under kanoniseringen av bibelens bøker –

fordi man på det tidspunkt ikke skjønnte deres betydning. De lød omtrent som følger: «Du skal streve med sykdom, tilstander som i ulik grad og i ulikt tempo bryter ned din kropp. Mange må sågar slite med dette kronisk. Men – jeg vil også gi deg et vesen, Helsevesenet. Der skal du få hjelp for dine plager.» Videre er det også funnet fragmenter av en beskrivelse av Helsevesenet. Her fremgår det at: «Helsevesenet har en innebygd svakhet: Du må alltid vente, noen ganger kort, noen ganger lenge, ja – noen ganger på ubestemt tid. Dette skal gjelde for alle land over hele jorden. Derfor skal du, når du strever med sykdom kalles – tålmodig –.» Dette er, som den våkne leser vil merke seg, det vesentlige punktet i denne saken.

På et senere tidspunkt, under det engelske imperiets storhetstid, fant man ut at Norge var et lite land og at det norske ordet «tålmodig» derfor var uegnet. Dette var et globalt fenomen, og man ville derfor bruke et språk som alle forsto. Valget falt på den engelske oversettelsen «patient», for den brukte Florence Nightingale. Pasient er en fornorskning fra nyere tid.

Uansett hva man mener om det vitenskapelige grunnlaget i saken, vil denne tolkningen av begrepet «pasient» ha stor betydning for forståelsen av lege-pasient-forholdet i dagens Norge, og drøftingen har derfor, etter undertegnede syn, en viss relevans.

Johannes Kolnes

johannes.kolnes@helse-bergen.no

Johannes Kolnes (f. 1951) er spesialrådgiver i Avdeling for helsetjenesteutvikling ved Haukeland universitetssjukehus.

Ingen oppgitte interessekonflikter.

Litteratur

- 1 Hem E. Pasient, klient, bruker eller kunde? Tidsskr Nor Legeforen 2013; 133: 821.
- 2 Bibelen. 1 Mos 3, 24.

Dette er en redigert versjon av et innlegg publisert som rask respons på nett 9.5. 2013. <http://tidsskriftet.no/article/2996612/>

Pasientbegrepet fra pasientens side

Pasient, klient, bruker eller kunde? spør redaktør Erlend Hem i Tidsskriftet nr. 8/2013 (1). Han sier at begrepet pasient har sine svakheter, men at alternativene er dårlige, og etterlyser pasientenes syn. Som pasient i første- og annenlinjetjenesten og engasjert innen somatikk og psykiatri – her er min respons på begrepene.

Jeg har type 1-diabetes og går til konsultasjon hos endokrinolog. I psykiatrien går jeg i psykoterapi (konsultasjon). Jeg er i rollen som pasient når jeg er i en konsultasjon. Når jeg er hjemme, er jeg ikke i rollen som pasient, men i andre roller, som f.eks. mor. Legen er heller ikke lege når han er hjemme, da er han i rollen som for eksempel far. Under konsultasjonen er jeg i pasientrollen og han i legerollen. Jeg har rettigheter etter pasient- og brukerrettighetsloven, og han må forholde seg til blant annet helsepersonelloven. Rollen er avgrenset og lovfestet.

Å være i rollen som pasient betyr ikke at jeg er syk fordi jeg har en eller flere sykdommer, like lite som du trenger å være syk fordi du våkner sengeliggende.

Bruker er et dårlig begrep. Man kan ikke skrive bruker uten å definere hva man er bruker av. Er det E39, stiene til Turistforeningen, SAS eller et sprøyterom? Tidligere rusmisbrukere likte ikke å bli kalt brukere.

Kunde er ubrukelig. Når jeg må benytte meg av helsehjelp fordi jeg har fått en sykdom, som jeg i utgangspunktet ikke vil ha, vil jeg ikke bli kalt kunde. Og jeg har heller ikke alltid rett.

Klient er greit til sitt bruk. Jeg er i rollen som klient hos NAV eller hos min advokat. Klient er også bare en rolle, et forståelig begrep, selv om det stammer fra antikken.

Og til slutt: Det heter ikke sykehjem lenger. De aller fleste heter beklageligvis Bo- og aktivitetssenter, såkalt BOAS. Her blir det naturlig å kalle personen for beboer. Hvis det fortsatt finnes sykehjem, er nok beboer den beste benevnelsen der også, siden de faktisk bor der. Beboeren kan også være i rollen som pasient når situasjonen tilsier det, på lik linje som beboeren også er i rollen som oldemor, ektefelle eller venninne i andre situasjoner.

Å omdefinere begrep endrer ingenting – ei heller hvordan jeg ser på meg selv. Pasientbegrepet har få svakheter, det er klart og greit, og alternativene er uansett dårligere.

Ble du noe klokere, Hem?

Målfrid Frahm Jensen

mj@frahmjensen.com

Målfrid Frahm Jensen (f. 1963) er erfaringskonsulent, pasient og pårørende. Hun arbeider ved Stavanger universitetssjukehus. Ingen oppgitte interessekonflikter.

Litteratur

- 1 Hem E. Pasient, klient, bruker eller kunde? Tidsskr Nor Legeforen 2013; 133: 821.

Dette er en redigert versjon av et innlegg publisert som rask respons på nett 24.4. 2013. <http://tidsskriftet.no/article/2996612/>

E. Hem svarer:

Jeg takker Johannes Kolnes for en oppsiktsvekkende nærlesning av Dødehavsrullene. Det er riktig at «Pasient er en fornorskning fra nyere tid» – det var ved rettskrivningsreformen i 1938 at skrivemåten ble endret fra «patient» til «pasient» (1).

«Å omdefinere begrep endrer ingenting», skriver Målfrid Frahm Jensen. Likevel er det ofte det som skjer. Dette er samme diskusjon som den kanadiske psykologen Steven Pinker kaller for «den eufemistiske tredemølle», dvs. at belastede ord erstattes med andre ord som igjen byttes ut med nye (2). Et eksempel er hvordan krøpling